

"Giro Toscano"

18 t/m 25 september 2010

" Giro Toscane "

Week van 18 t/m 25 september 2010.

Algemene Informatie:

Vertrek vanuit Aalten – parkeerterrein De Pol : Zaterdag 18 september om 06.00 uur.
Aankomst in Pontremoli, 235 mtr: ($\pm$ 1.130 km): Zaterdag 18 september $\pm$ 18.00 uur.

Verblijfadres: (van zaterdag 18 – 25 september)

Pontremoli

Hotel Napoleon ***

Piazza Italia, 2/bis
54027 Pontremoli (MS)
Tel. +39 0187 830544
Fax +39 0187 831592
info@hotelnapoleon.net
http://www.hotelnapoleon.net/default_ENG.asp

Belangrijk om niet te vergeten:

- Fiets in goede staat (en schoon...), + extra setje remblokjes, fietspompje, binnenbandjes, buitenbandjes, enz.
- Fietsclubkleding, ook lange broek, overschoenen, handschoentjes, regenjackje, helm, fietsbril, enz.
- Advies: 2 bidonhouders op de fiets
- Sportdrink / voeding
- Zonnebrandcrème, muggenolie, massageolie
- Mobieltje (+ lader)
- Paspoort/rijbewijs, infomap, dagroutes
- Reisverzekering, fietsverzekering, ziektekostenverzekering
- Bankpas, euri's, evt. Zwitserse franks

Voor de chauffeurs:

- inzittende verzekering in orde??
- de brandstof, tolvignet Zwitserland (Gotthardtunnel), kost bij de ANWB € 29,00 + € 1,25, zelf betalen en deze later verrekenen

Terugreis: Vertrek vanuit Pontremoli: zaterdag 25 september om 08.00 uur
Aankomst in Aalten: zaterdag 25 september om $\pm$ 20.00 uur.

Kostenindicatie:

- overnachtingen 7x € 45,= (logies met ontbijt) = € 315,=
- komt nog bij wat er wordt uitgegeven aan maaltijden, drank en brandstofkosten

"Giro Toscane"

18 t/m 25 september 2010

Deelnemers:

Paul v/d Woude
Rudi Lammers
Piet van Lent
Johan Mateman
Geert Aalbers
Patrick Somsen
Iris Stoltenborg
Alfons Frenken
Bert Broekhof
Dick Wensink
Herco Schreurs
Wim Venderbosch (chauffeur/begeleider)
Leo Heusinkveld
Erik Ruesink
Jan Hoftijzer
Marco Schenk
Nathalie Jolink
Berdienke Paus
John ter Haar
Han Tieltjes

Totaal 20 personen.

"Giro Toscane"

18 t/m 25 september 2010

Etappe schema Toscane klimweek De Peddelaars Aalten

Voorstel door Paul van der Woude

Dag 1		105 km	Geweldig mooie tocht, niet al te zwaar.... (om er even in te komen.....)
	Passo del Reghedo	953	
	Passo del Cisa	1041	
	Passo Cirone	1255	
	Pontremoli	235	
Dag 2		115 km	Met mooie uitzichten Zat ook in de Giro van 2010, 6 ^e etappe
	Passo del Pratello	950	
	Passo di Cento Croci	1055	
	Passo del Rastrello	1047	
	Pontremoli	235	
Dag 3	Della Cinque Terre	135 km	Langste etappe
	Passo		
	Paso		
	Passo		
	Colle		
	Pontremoli	235	
Dag 4		55 km	Hersteldagje met kort rondje
	Passo Due Santi	1392	
	Pontremol	235	
Dag 5	Rond het park Alpi Apuane	120 km	Korte autorit naar Gagnola (zuidoostelijk van Pontremoli)
Dag 6		115 km	Geniet van deze laatste dag!! (kleine schermutseling...)
	Passo di Ticchiano	1154	
Totaal		645 km	

"Giro Toscane"

18 t/m 25 september 2010

1^e etappe: 19 september 2010

Vertrek vanuit Hotel Napoleon te Pontremoli:

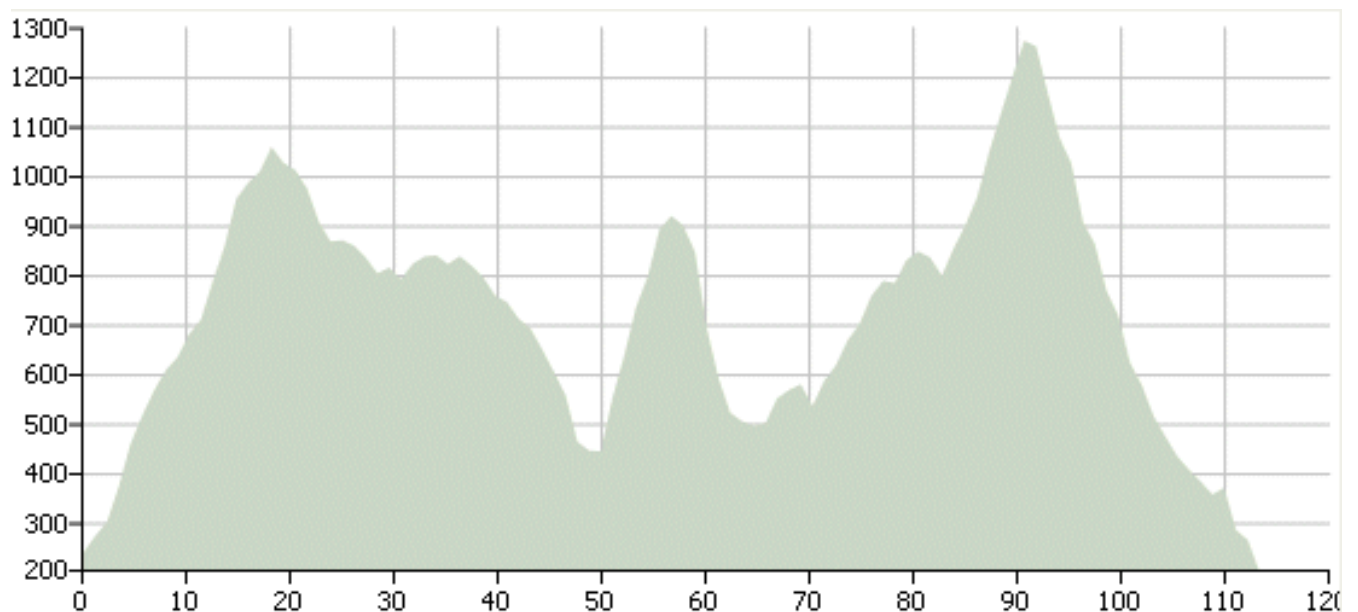
Zondag 19 september om ±09.30 uur

Afstand: ± 105 km

Route:

Vanuit Pontremoli → SS62 → Passo del Righedo (953 mtr) → SS62, Passo del Cisa (1039 mtr), richting Berceto, voor Berceto rechtsaf SP15 (hier ook mogelijkheid route met ± 60 km in te korten) → Fugazzolo → **Calestano, (koffiestop, ca 50 km)** rechtsaf Strada Provinciale 61 → Fragno → Cozzano, rechtsaf Antesica → Beduzzo la Strada → Corniglio → Passo Cirone (1255 mtr), → Casalina → Pontremoli

Hoogte profiel:

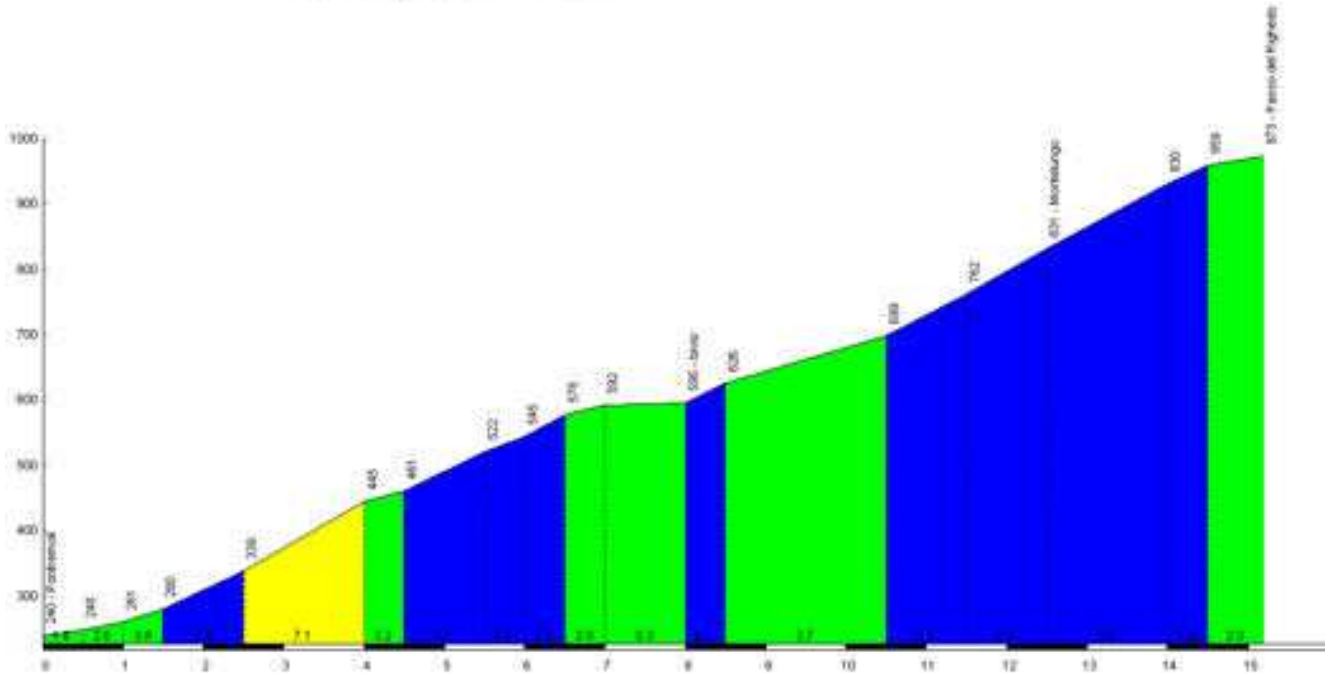
peddelaars

tour- en wielervereniging
de peddelaars
aalten

Passo del Righedo, da Pontremoli

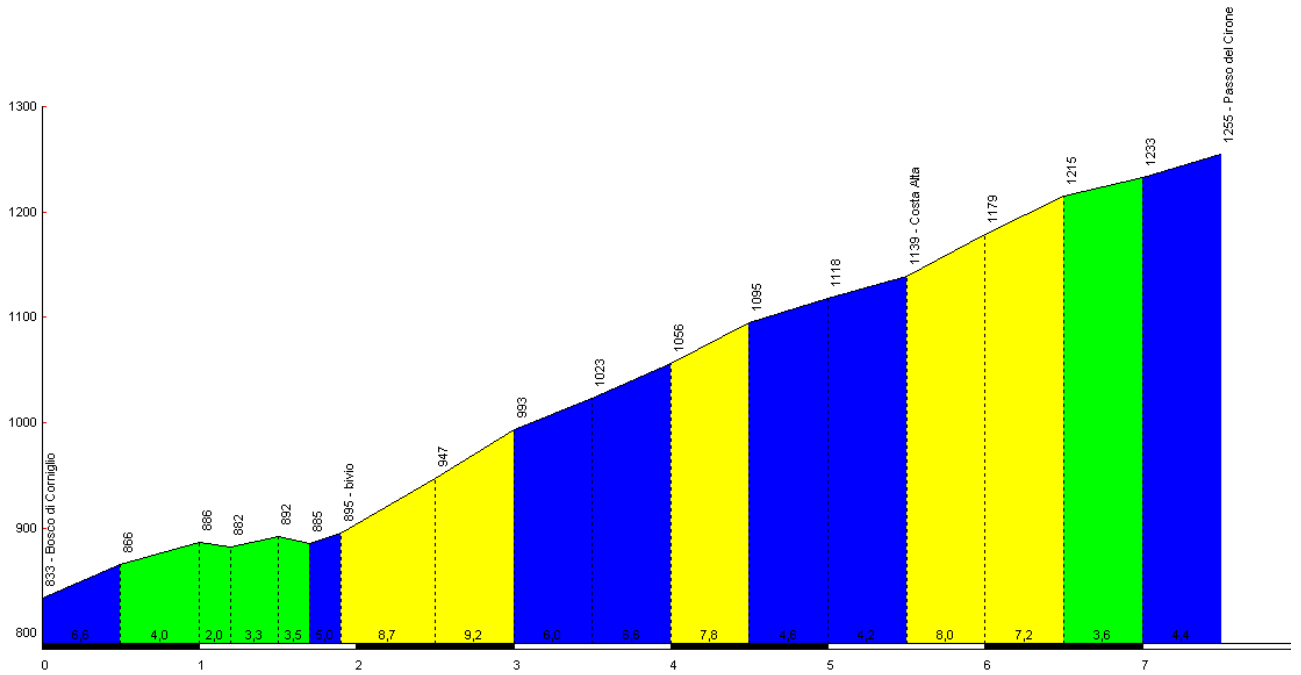

Passo della Cisa, da Pontremoli

Passo del Cirone, da Bosco di Corniglio

"Giro Toscane"

18 t/m 25 september 2010

2^e etappe: 20 september 2010

Vertrek vanuit Hotel Napoleon te Pontremoli:

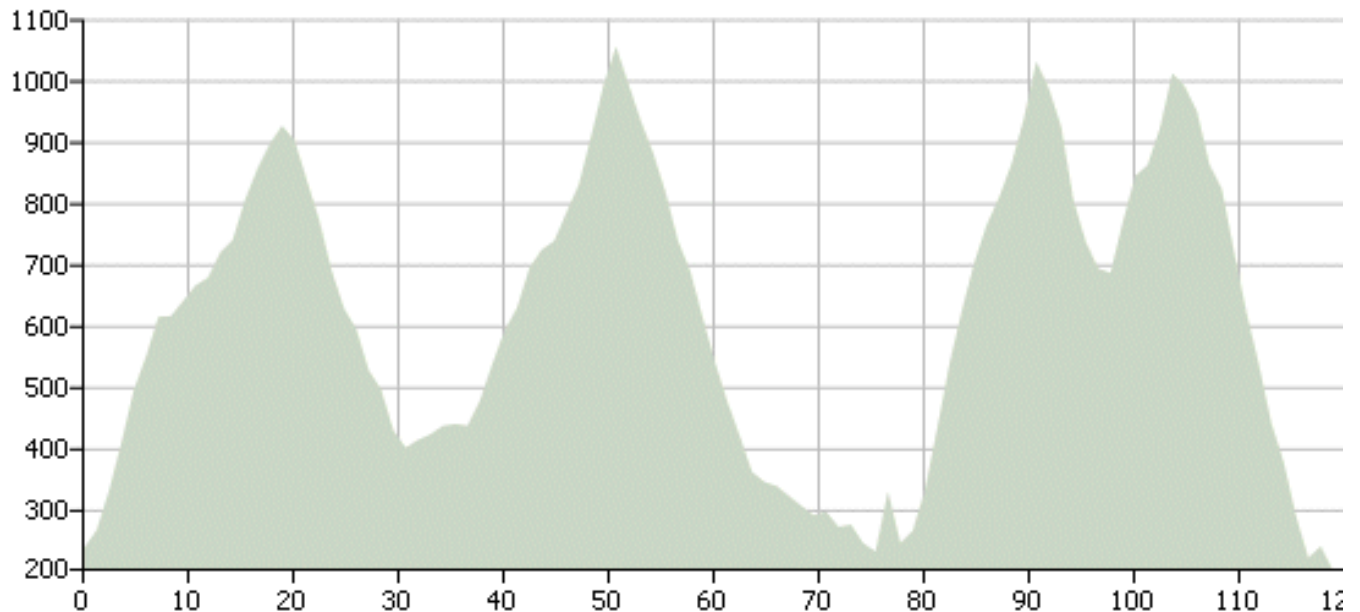
Maandag 20 september om ±09.30 uur.

Afstand ± 115 km

Route:

Vanuit Pontremoli de SP 39 → de Passo del Bratello (953 mtr) → Valdena → Borgo Val di Faro, linksaf richting Campi → Passo di Cento Croci (1055 mtr) → **Varese (koffiestop, ca 60 km)** Ligure → S. Pietro Vara. linksaf de No. 566 richting Montale, hier linksaf Sesta Godano → Scogna Sup. → Foce del Rastrello (1047 mtr) → afdalen naar Coloretta → Arzelato → Pontremoli (235 mtr)

Hoogteprofiel:

peddelaars

tour- en wielervereniging
de peddelaars
aalten

Passo del Brattello, da Pontremoli

Foce del Rastrello, da Pontremoli

"Giro Toscane"

18 t/m 25 september 2010

3^e etappe: 21 september 2010

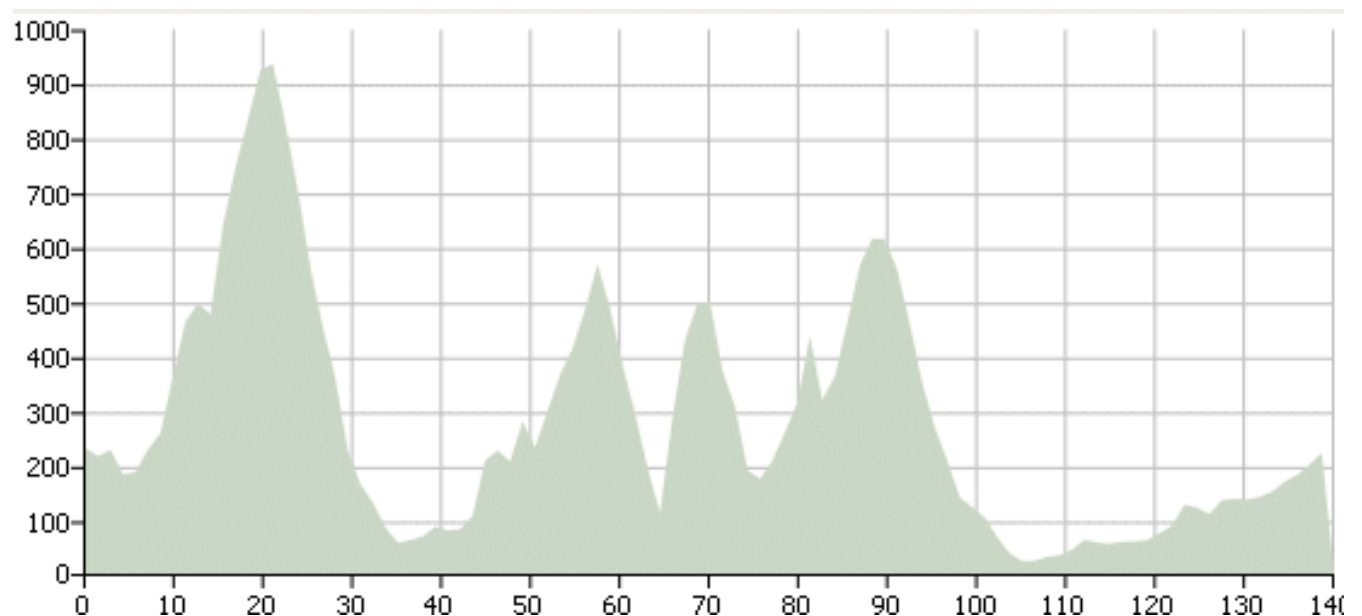
Vertrek vanuit Hotel Napoleon te Pontremoli:

Dinsdag 21 september om ±09.30 uur.
Afstand ± 135 km (Della Cinque Terre)

Route:

Pontremoli → SP31 richting Tala vorno Gropoli, rechtsaf richting Mulazzo → Parana → Castello, rechtsaf → Calice al Cornoviglio → Pignone (voor snelweg rechts) (hier mogelijkheid route in te korten door linksaf te gaan richting Ceparana → Aulla) → Bracelli → **Pignone (1^e koffiestop ca 55 km)** → Route Della Cinque Terre → Biassa → S. Anna → Bottagna → **Aulla (2^e stop + eten, ca 115 km)** → Villafranca → Aulla → Pontremoli

Hoogteprofiel:

peddelaars

tour- en wielervereniging
de peddelaars
aalten

"Giro Toscane"

18 t/m 25 september 2010

4^e etappe: 22 september 2010

Vertrek vanuit Hotel Napoleon te Pontremoli:

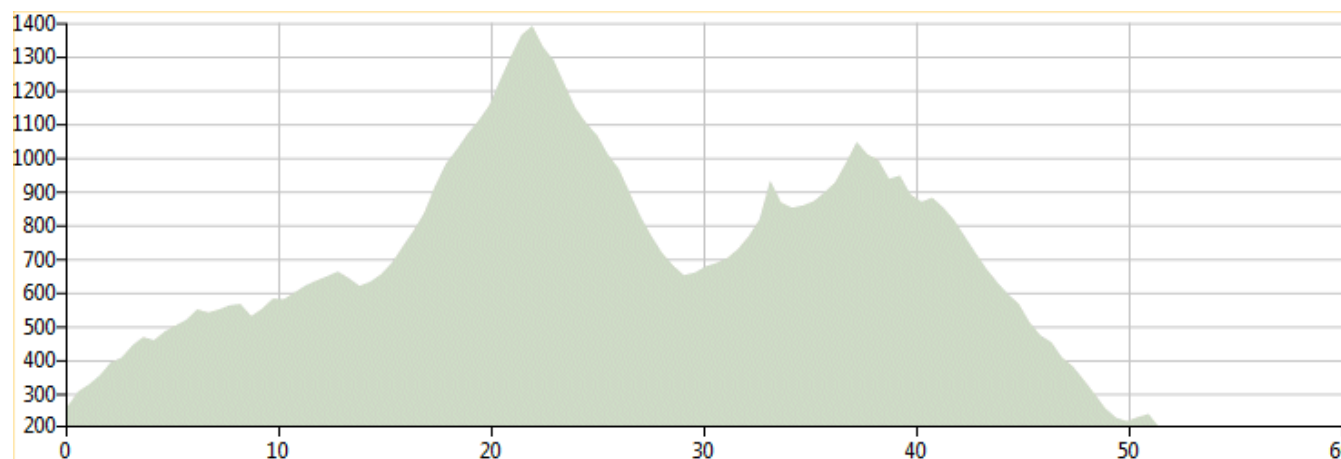
Woensdag 22 september om ± 10.00 uur.

Afstand ± 55 km

Route:

Pontremoli → Dozzano → Técchia Rossa → Patigno → Passo Due Santi (1392 m)
→ Patigno → Coloretta → Arzelato → Pontremoli.

Hoogteprofiel:

peddelaars

tour- en wielervereniging
de peddelaars
aalten

Passo dei Due Santi

"Giro Toscane"

18 t/m 25 september 2010

5e etappe: 23 september 2010

Vertrek vanuit Hotel Napoleon te Pontremoli:

Donderdag 23 september om ±09.00 uur.

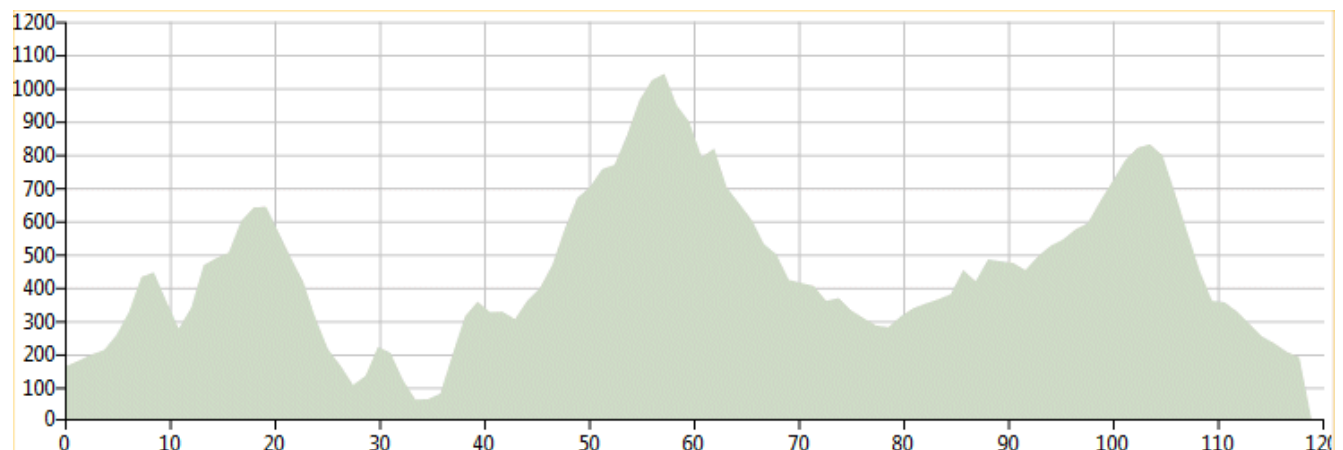
Afstand ± 120 km (rond het park Alpi Apuane) Supermooie tocht!!

Korte autorit naar Gagnola (zuidoostelijk van Pontremoli)

Route:

Gagnola → Monzone → Marciaso → Castelpoggio → No. 446 d → Carrara (bekend van het natuursteen) → **Massa (1^e koffiestop ca 45 km)** → Antona → Isola Santa → **Castelnuevo (2^e stop + eten, ca 90 km)** → Poggio → Piazza No. 445 → Casola → Gagnola

Hoogteprofiel:

peddelaars

tour- en wielervereniging
de peddelaars
aalten

Achtergrond informatie over het Park Alpi Apuane:

De **Apuaanse Alpen** zijn een bergketen in het noorden van de Italiaanse regio Toscane, in de provincies Massa-Carrara en Lucca. Het gebergte wordt begrensd door de rivier de Magra in het noord-westen, de rivier de Serchio in het zuidoosten en de Middellandse Zee in het westen.

De vorming van het gebergte staat los van die van de Apennijnen, de hoogste top van de keten is de *Monte Pisanino* (1945 m). De Apuaanse Alpen zijn vooral bekend om de marmerswinning. Deze heeft het uiterlijk van het berglandschap behoorlijk veranderd. Het gebied heeft sinds twintig jaar een beschermde status.

De grootste bezienswaardigheden in de Apuaanse Alpen zijn de druipsteengrotten *Antro del Corchia* en de marmersmijnen in het centrale deel van de keten. Het dal van de rivier de Serchio, de *Garfagnana* is erg geliefd bij toeristen.

De stad **Massa** is gelegen in de Italiaanse regio Toscane, en is samen met Carrara hoofdstad van de provincie Massa-Carrara.

Massa is een belangrijke industriestad aan de voet van de "Apuaanse Alpen". Uit dit gebergte komt de rivier de Frigido die dwars door de stad stroomt. De eerste vermelding van de stad dateert uit de elfde eeuw. Van de 15de tot de 18de eeuw was Massa een onafhankelijk prinsdom. In 1829 werd het bij het Hertogdom Modena en Reggio gevoegd, vanaf 1859 hoorde het bij het Koninkrijk Sardinië.

Het centrum van Massa wordt gedomineerd door het 15de-eeuwse **Castello Malaspina**. Het kasteel, dat zich op een berg verheft, is voor publiek toegankelijk. Op het *Piazza Aracina* staat het elegante *Palazzo Ducale* met zijn rijke façade uit 1701. De belangrijkste kerk van Massa is de kathedraal die opgedragen is aan de heiligen Sint Franciscus en Sint Paulus.

Aan de kust ligt de badplaats *Marina di Massa* met veel hotels en campings. Ten oosten van de stad ligt het natuurpark *Parco Regionale delle Alpi Apuane*. Dit gebergte is zeer belangrijk voor de zone vanwege de marmerswinning.

Carrara is een stad in het noordwesten van Toscane (Italië), een van de twee hoofdsteden van de provincie Massa-Carrara. De plaats telt 70.000 inwoners en is wellicht het meest bekend om zijn marmergroeven.

In de Apuaanse Alpen, ten oosten van Carrara zijn ongeveer 300 marmergroeven, die bijna vlekkeloos marmer voortbrengen. Dat marmer werd ook jarenlang gebruikt door Michelangelo, die daar het marmer voor zijn 'David' haalde. De marmergroeven stammen al uit de tijd van de Romeinen en zijn daarmee de oudste industrieterreinen ter wereld die nog in bedrijf zijn.

Ook binnen de stadsmuren spreidt Carrara zijn natuurlijke rijkdommen tentoon: enkele musea en plaatselijke marmerwerkplaatsen demonstreren de technieken van de marmerverwerking. De Duomo van de stad heeft een romaanse gevel, uiteraard bekleed met het lokale marmer.

Geschiedenis

Vanaf ongeveer 70 v.Chr. begonnen de Romeinen het marmer uit de steengroeven van Carrara te exploiteren. De haven- stad voor het transport was het noordelijk gelegen Luni, waardoor Carrara eigenlijk alleen een nederzetting was voor de marmerarbeiders, gelegen aan de voet van het gebergte en aan de rivier de Carrione. Het oord werd voor het eerst in een oorkonde vernield in 963, toen keizer Otto 1 het schonk aan de bisschop van Luni. In de 12e eeuw namen de inwoners van Pisa het werk in de -sinds de Middeleeuwen braakliggende steengroeven weer op. Wisselende overheersers streden vanaf 1322 om het marmer: de Spinola uit Genua, de Rossi uit Parma, de Scalige uit Verona, de Visconti uit Milaan en de Guinigi uit Lucea. In 1422 werd de stad, samen met Massa, door de graven van Malaspina ingenomen. De geschiedenis van beide steden verliep vanaf dat moment parallel.

Marmer uit de Apuaanse Alpen

Aan het eind van de 19de eeuw schreef Engelsman naar aanleiding van zijn reis door Toscane: "Ongelofelijke dingen heb ik gezien -prachtige kerken, schitterende paleizen, lieflijke madonnaschilderijen-, heerlijke wijn heb ik gedronken en in een blauwe zee heb ik gezwommen. Maar de mooiste belevenis vond ik de steengroeven van Carrara: de arbeiders begonnen te zingen en het marmer begon te bewegen." De schrijver verwees hiermee naar de cantilena, de traditionele, door vloeken begeleide deun van de steenbewerkers, die ze ritmisch aanheffen wanneer ze de tonnen zware blokken met lange ijzer stangen optillen en vooruitschuiven.

Wie op een heldere namiddag vanaf bergmassief nadert, wordt bijna verblind door het stralende wit van de steile hellingen. Als gletsjers lichten de barsten met hun gladde, scherpe kanten, de tagliate, op in de avondzon. De hellingen vol marmerpuin, dat met dynamiet wordt verkregen, heten *ravanati*. *Marmarosnoemden* de Grieken dit edele, witte gesteente de 'glanzende, verblindende'.

Bergen rond Carrara

In de bergen rond de stad Carrara bevinden zich wereldwijd de grootste hoeveelheden van dit zeer gewaardeerde gesteente. De Apuaanse bergketen begint in het noorden, daar waar de drie gebieden Ligurië, Emilia-Romagna en Toscane aan elkaar grenzen, en strekt zich vervolgens 1080 km² in zuidoostelijke richting uit.

Eerste exploitatie

De Romeinen begonnen echter pas met een systematische exploitatie. Tienduizenden gevangenen en slaven, waaronder Liguriërs en later gedeporteerde christenen, werden tot deze zware arbeid gedwongen: ijzeren wiggen moesten met grote hamers in de

voorgebeitelde voegen gedreven worden, totdat het blok losliet. Omdat marmer in vergelijking met andere steensoorten tamelijk gemakkelijk los te hakken is, kan er gebruik worden gemaakt van een verbluffend eenvoudige, maar langzame techniek. In de aangebrachte voegen werden wiggen van droog hout gedreven en met water overgoten. Het hout zette uit en de uitzetting van de capillairen was zo groot dat de wiggen de steen spleten.

Transport

Het tussen 15 en 20 ton zware blok werd verder getransporteerd op een soort houten slee (lizza), die over ingezepte, beweeglijke houten liggers naar beneden gleeed. Het al ter plekke voorbereide brokstuk werd begeleid door een zestienkoppige arbeidersploeg die achter, naast en -levensgevaarlijk- voor het moesten lopen. Aan de voet van de helling aangekomen ging het transport met ossenkarren verder naar de haven van de Romeinse stad Luni, ten noorden van de huidige badplaats Marina di Carrara, en vandaaruit per zeilschip naar Rome. Het plan van de Romeinse keizer Augustus (63 v.Chr.-14 n.Chr.) -"ik heb Rome in baksteen aangetroffen, in marmer zal ik het achterlaten"- werd vooral in de keizertijd verwezenlijkt. Pas door de economische crisis van het Romeinse rijk vanaf de 4e eeuw na Christus ontstond er een teruggang in de marmerexploitatie, die evenwel in de Romantiek en onder de heerschappij van het huis Hohenstaufen toenam.

Productie

In de drie berginkepingen, Colonnata, Miseglia en Torano, die zich boven de plaats Carrara bevinden, liggen tot een hoogte van 1400 m circa 190 groeven die een productiecapaciteit op jaarbasis hebben van een **1 mil. Ton**. Ze vormen ongeveer 60% van de productie van alle groeven in de Alpen. In de 20e eeuw werd de productiemethode -voornamelijk dagbouw- ingevoerd. Langs de zichtbare kant van het blok worden horizontale en verticale kanalen gehouwen, waardoor een van diamanttanden voorziene kabel naar de snede wordt geleid. Het nog altijd risicovolle transport gebeurt uitsluitend met vrachtauto's. Ze vervoeren de marmerbrokken van duizelingwekkende hoogte naar beneden. Omdat keren doorgaans niet gaat, moeten de vrachtauto's onder bepaalde omstandigheden achteruit naar beneden rijden, wat ook vaak tot ongelukken leidt.

Gens marmoris

Is een geslacht uit marmer, noemde de Romeinse schrijver Livius (59 v.Chr.- 17 n.Chr) de inwoners van Carrara. 'Marmerkoppen' worden ze door de huidige Toscanen genoemd: de voortdurende omgang met steen zou hun karakter gevormd hebben. Niet toevallig was Carrara aan het begin van de 20e eeuw het middelpunt van de radicaalste, maar geweldloze Europese arbeidersbeweging, het anarchosyndicalisme.

Voor een andere stijfkop was juist het werken met ruw materiaal de basis van zijn scheppingen: **Michelangelo Buonarroti** (1475-1564). Hij huurde een kamer in Carrara en reed vele malen op een muilezel de bergen in om zijn marmer ter plekke uit te zoeken. De ware beeldhouwer voegt volgens Michelangelo niets toe, zoals met klei gebeurt, maar bevrijdt door bakken de sculptuur uit de steen. Het beeld verbergt zich al in het oermateriaal, het idee ervoor zit in het hoofd van de kunstenaar, en het is zijn opgave beide te verenigen. Onbewerkt marmer is een vormgevend element in de beelden van Michelangelo. Het verbeeldt zijn opvatting van het non finito, het opzettelijk onvoltooid gelaten kunstwerk. Over de berg van Carrara zegt de Italiaanse dichter Gios: *'Dit gebergte is bijzonder, omdat het niet alleen de natuurlijke verschijning, maar ook het voortdurende veranderingsproces door mensenhanden laat zien.'* Hele bergtoppen zijn reeds weggehakt en er is berekend dat de voorraden nog voor duizend jaar toereikend zijn.

"Giro Toscane"

18 t/m 25 september 2010

6^e etappe: 24 september 2010

Vertrek vanuit Hotel Napoleon te Pontremoli:

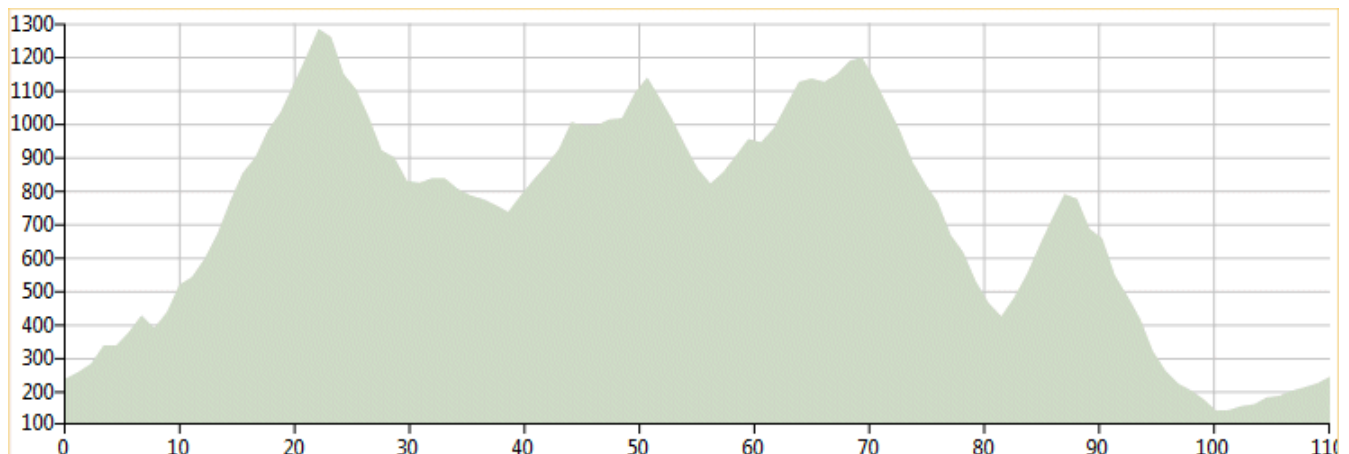
Vrijdag 24 september om ± 09.30 uur.

Afstand ongeveer 105 km. Geniet van deze laatste fietsdag!

Route:

Pontremoli → Casalina → Pracchiola → **Corniglio (1e koffiestop ca 35 km)**, hier rechts richting Grammatica → Passo di Ticchiano (1154 m) → Monochio di Corti, rechts naar Trefium → Rimagna → Passo di Lagastrello (1200m), bij Tavernelle rechts richting **Bagnone (2e koffiestop ca 90 km)** → Villafranca → Filattiera → Pontremoli.

Hoogteprofiel:

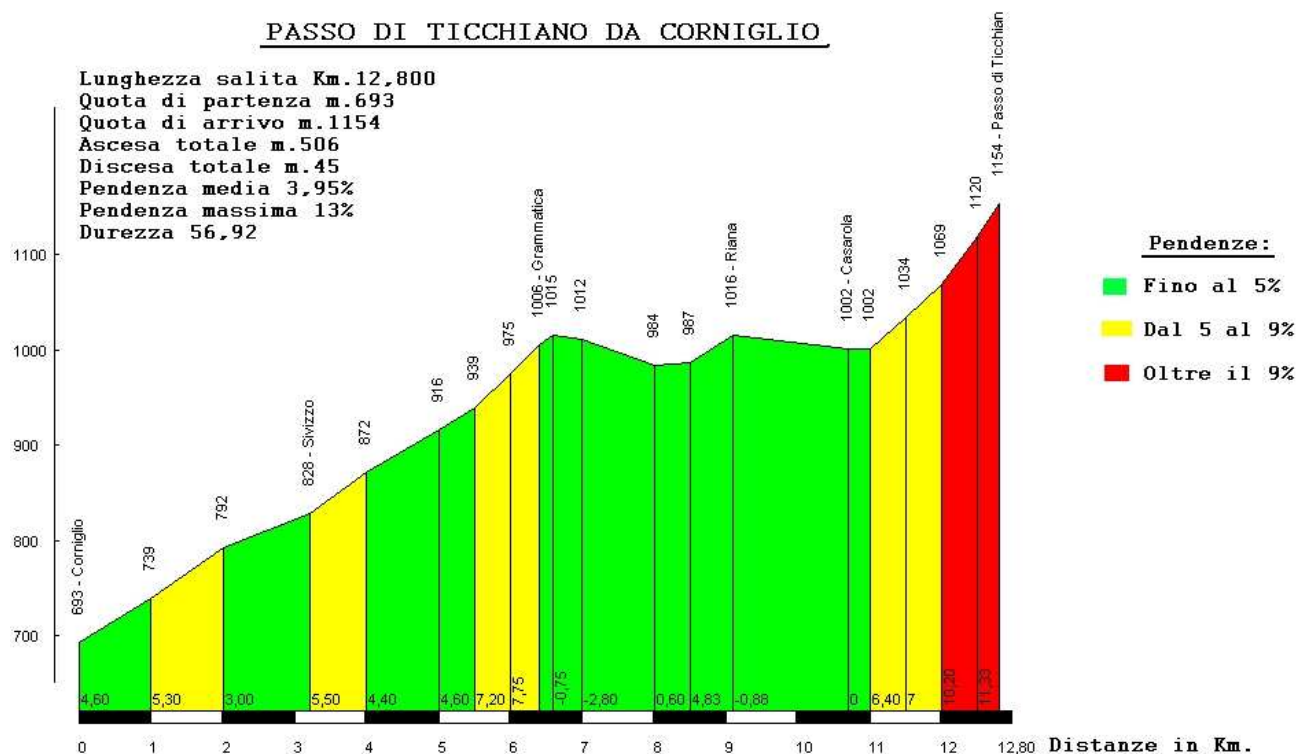

peddelaars

tour- en wielervereniging
de peddelaars
aalten

PASSO DI TICCHIANO DA CORNIGLIO

E' una salita irregolare che impone numerose variazioni di ritmo e che presenta un tratto di oltre quattro chilometri pressochè privo di pendenza, anzi caratterizzato da una lieve discesa. Molto impegnativo l'ultimo chilometro con una media del 9,6% e punte del 13%. La sede stradale è piuttosto stretta, ma con un'asfaltatura in buone condizioni. Nei primi cinque chilometri l'ombra è pressochè costante, ma attorno all'abitato di Grammatica si dirada per arrivare all'ultimo chilometro completamente allo scoperto.

